

KARTA PRZEDMIOTU

Kod przedmiotu	studia stacjonarne:	M#2-S2-AiR-202
	studia niestacjonarne:	M#2-N2-AiR-202
Nazwa przedmiotu	Teoria i metody optymalizacji	
Nazwa przedmiotu w języku angielskim	Theory and methods in optimization	
Obowiązuje od roku akademickiego	2024/2025	

USYTUOWANIE PRZEDMIOTU W SYSTEMIE STUDIÓW

Kierunek studiów	Automatyka i Robotyka
Poziom kształcenia	II stopień
Profil studiów	Ogólnoakademicki
Forma i tryb prowadzenia studiów	Studia stacjonarne i niestacjonarne
Zakres	Wszystkie
Jednostka prowadząca przedmiot	Katedra Automatyki i Robotyki
Koordinator przedmiotu	prof. dr hab. inż. Dariusz Janecki
Zatwierdził	dr hab. Jakub Takosoglu, prof. PŚk, Dziekan Wydziału Mechatroniki i Budowy Maszyn

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA PRZEDMIOTU

Przynależność do grupy/bloku przedmiotów	Przedmiot kształcenia ogólnego	
Status przedmiotu	Obowiązkowy	
Język prowadzenia zajęć	Polski	
Usytuowanie w planie studiów - semestr	studia stacjonarne	Semestr 2
	studia niestacjonarne	Semestr 2
Wymagania wstępne		
Egzamin (TAK/NIE)	Nie	
Liczba punktów ECTS	2	

Forma prowadzenia zajęć		wykład	ćwiczenia	laboratorium	projekt	inne
Liczba godzin w semestrze	studia stacjonarne:	30		15		
	studia niestacjonarne:	18		9		

EFEKTY UCZENIA SIĘ

Kategoria	Symbol efektu	Efekty kształcenia	Odniesienie do efektów kierunkowych
Wiedza	W01	Student ma pogłębioną i uporządkowaną wiedzę w zakresie metod numerycznych optymalizacji używanych w praktyce inżynierskiej.	AiR2_W01
	W02	Zna zalety, ograniczenia i przeznaczenie różnych algorytmów optymalizacji.	AiR2_W06
	W03	Zna dostępne komercyjne i bezpłatne oprogramowanie do rozwiązywania zadań optymalizacji.	AiR2_W04
Umiejętności	U01	Student potrafi sformułować w sposób matematyczny proste zadanie optymalizacji definiując funkcję celu, zmienne decyzyjne i ograniczenia.	AiR2_U02
	U02	Potrafi dobrać odpowiednią metodę optymalizacji do rodzaju rozwiązywanego zagadnienia.	AiR2_U02
	U03	Potrafi zaimplementować optymalizowany proces za pomocą specjalistycznego oprogramowania.	AiR2_U02
Kompetencje społeczne	K01	Ma świadomość potrzeby samodzielnego uzupełniania i poszerzania wiedzy z zakresu automatyki i robotyki.	AiR2_K01
	K02	Jest gotów do odpowiedzialnego pełnienia ról zawodowych związanych z kierunkiem studiów automatyki i robotyki.	AiR2_K05

TREŚCI PROGRAMOWE

Forma zajęć	Treści programowe
wykład	Wiadomości podstawowe: elementy zadania optymalizacji, podział problemów optymalizacji, ogólna informacja o algorytmach optymalizacji, ogólna charakterystyka programów do rozwiązywania zadań optymalizacji (Excel, Matlab i Octave). Formułowanie przykładowych problemów optymalizacji: zagadnienie transportowe, zagadnienie optymalnej diety, problemy identyfikacji układów statycznych i dynamicznych (metoda błędu wyjścia, metoda błędu wejścia, metoda odpowiedzi czasowej), problemy upraszczania modeli układów dynamicznych, dobór optymalnych nastaw regulatorów, zagadnienie aproksymacji i wygładzania danych pomiarowych, zagadnienia sterowania optymalnego, czasoptymalnego, przykład problemu sterowania stochastycznego, wyznaczanie elementów skojarzonych w metrologii powierzchni. Matematyczne podstawy teorii optymalizacji. Warunki konieczne i wystarczające optymalności dla zagadnień bez ograniczeń. Funkcja kwadratowa wielu zmiennych: ekstrema funkcji kwadratowej, macierze dodatnio określone, wektory i wartości własne macierzy symetrycznych, sprowadzanie funkcji kwadratowej do postaci kanonicznej. współczynnik uwarunkowania macierzy. Kryterium najmniejszych kwadratów: metoda identyfikacji najmniejszych kwadratów, metody iteracyjne najmniejszych kwadratów, metoda z wykładniczym zapominaniem przeszłych danych i jej modyfikacje, iteracyjny algorytm Gaussa-Newtona, algorytm Levenberga-Marquardta. Warunki konieczne i wystarczające optymalności dla zagadnień z ograniczeniami równościowymi, funkcja Lagrange'a. Przykłady zastosowań warunków koniecznych z ograniczeniami równościowymi. Zadania optymalizacji z ograniczeniami nierównościowymi, warunki Kuhna-Tuckera. Zadanie programowania liniowego: przykłady zadań programowania liniowego, interpretacja geometryczna zadania dla funkcji dwóch zmiennych. Postać kanoniczna zadania, algorytm sympleks, metoda tablicowa implementacji algorytmu sympleks. Dualne zadanie programowania liniowego. Metody programowania kwadratowego: metoda funkcji Lagrange'a, metoda zbioru ograniczeń aktywnych. Algorytmy minimalizacji funkcji jednej zmiennej, algorytm złotego podziału, algorytm Fibonacciego, algorytmy wykorzystujące interpolację kwadratową. Algorytmy dla funkcji różniczkowalnych, metoda Newtona-Rawsona, metoda siecznych i inne. Algorytmy poszukiwań prostych, metoda compass, metoda Hooka-Jeevsa, metoda sympleksu Nelder- Meada, metoda kierunków sprzężonych Powela. Algorytmy gradientowe dla zadań bez ograniczeń: metoda najszybszego spadku, metoda Newtona, metody kierunków sprzężonych.
laboratorium	Procedury optymalizacji dostępne w programie Excel oraz pakiecie Matlab-Simulink. Rozwiązanie prostego zadania wyznaczenia najszybszej trasy. Programowanie nieliniowe z ograniczeniami. Dobór optymalnych parametrów regulatora PID dla obiektów z opóźnieniem. Programowanie liniowe. Zagadnienie optymalizacji produkcji energii elektrycznej. Sterowanie optymalne. Wystrzelenie satelity na orbitę geostacjonarną. Programowanie nieliniowe bez ograniczeń. Identyfikacja parametrów nieliniowego obiektu dynamicznego metodą błędu wyjścia oraz metodą odpowiedzi skokowej. Zadanie typu minimax. Wyznaczanie wybranych odchyłek kształtu powierzchni (prostoliniowość, okrągłość, walcowość) metodą minimalnej strefy.

METODY WERYFIKACJI EFEKTÓW UCZENIA SIĘ

Symbol efektu	Metody sprawdzania efektów kształcenia (zaznaczyć X)					
	Egzamin ustny	Egzamin pisemny	Kolokwium	Projekt	Sprawozdanie	Inne
W01			X			
W02			X			
W03			X			
U01					X	
U02					X	
U02					X	
K01						X
K02						X

FORMA I WARUNKI ZALICZENIA

Forma zajęć	Forma zaliczenia	Warunki zaliczenia
wykład	zaliczenie z oceną	Pozytywne zaliczenie końcowego kolokwium. Uzyskanie co najmniej 50 % punktów.
laboratorium	zaliczenie z oceną	Pozytywne zaliczenie sprawozdań z zajęć laboratoryjnych. Ocena końcowa jest średnią arytmetyczną ocen częściowych.

NAKŁAD PRACY STUDENTA

Bilans punktów ECTS												
Lp.	Rodzaj aktywności	Obciążenie studenta										Jednostka
		studia stacjonarne					studia niestacjonarne					
		W	C	L	P	S	W	C	L	P	S	
1.	Udział w zajęciach zgodnie z planem studiów	30		15			18		9			h
2.	Inne (konsultacje, egzamin)	2		2			2		2			h
3.	Razem przy bezpośrednim udziale nauczyciela akademickiego	49					31					h
4.	Liczba punktów ECTS, którą student uzyskuje przy bezpośrednim udziale nauczyciela akademickiego	1,6					1,0					ECTS
5.	Liczba godzin samodzielnej pracy studenta	11					29					h
6.	Liczba punktów ECTS, którą student uzyskuje w ramach samodzielnej pracy	0,4					1,0					ECTS

7.	Nakład pracy związany z zajęciami o charakterze praktycznym	20	20	h
8.	Liczba punktów ECTS, którą student uzyskuje w ramach zajęć o charakterze praktycznym	0,7	0,7	ECTS
9.	Sumaryczne obciążenie pracą studenta	60	60	h
10.	Punkty ECTS za moduł <i>1 punkt ECTS od 25 do 30 godzin obciążenia studenta</i>	2		ECTS

LITERATURA

1. Stachurski A., Wierzbicki A.: Podstawy optymalizacji, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, 1999.
2. Stachurski A.: Wprowadzenie do optymalizacji, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, 2009.
3. Seidler J., Badach A., Molish W.: Metody rozwiązywania zadań optymalizacji, Podręczniki akademickie, Warszawa, PWN 1980.
4. Ostanin A.: Optymalizacja liniowa i nieliniowa, Politechnika Białostocka, 2005
5. Zalewski A., Cegiela L.: MATLAB – obliczenia numeryczne i ich zastosowanie; NAKOM 1997.
6. MATLAB Optimization toolbox, User's Guide, oryginalna instrukcja programu MATLAB.

